

A network diagram on the left side of the page. It features several colored nodes (green, blue, red) connected by black lines, forming a complex web. The nodes are arranged in a way that suggests a hierarchical or interconnected structure. The lines are thin and black, while the nodes are larger and have a 3D effect.

INFORMACE PRO ROZVOJ DEMOKRATICKÉ
SPOLEČNOSTI

ZÁKLADY TECHNICKY MLUVENÉHO PROJEVU

ING. BOHDANA JINOCHOVÁ

ŘEČ

- je speciální forma vzájemného styku mezi lidmi
- sdělování svých myšlenek
- vzájemné působení
- cílem je správné pochopení mluvčího
- funkce komunikativní
- funkce sdělovací
- forma výrazová
- forma kontaktová
- forma estetická

ŘEČ VIDĚNÁ

- nejstarší projev vzájemné lidské komunikace
- neverbální komunikace je dorozumívání beze slov
- původní způsob sociálního chování
- tělo vysílá prostřednictvím pohybů a mimiky neustálé informace
- každý pohyb je komunikativní
- vychází ze světa emocí
- vypovídá o vnitřním stavu řečníka
- velmi rozsáhlá
- je věrohodnější
- zůstává staletími nezměněna
- velmi často neúmyslná
- nezaměňujte za znakovou řeč

NEVERBÁLNÍ PROJEVY SE DĚLÍ DO TĚCHTO SKUPIN

- **proxemika**
 - komunikativní využití prostoru
- **kinesika**
 - řeč pohybů těla s komunikativním charakterem
- **posturologie**
 - řeč postojů
- **gestika**
 - řeč paží, rukou a hlavy
- **mimika**
 - řeč obličejových svalů
- **vizika**
 - řeč očí
- **haptika**
 - řeč dotyků
- **symbolika**
 - řeč znaků

ŘEČ MLUVENÁ

- před dvěma miliony let došlo k evoluční změně artikulačního ústrojí
- u Homo Erectus
- zcela funkční hlasové a sluchové orgány
- zvětšuje se kapacita mozku
- vědomé tvoření hlásek (zhruba za 600 000 let)
- kulturní povahy – předávání instrukcí
- barva a hloubka hlasu je genetická výbava
- kvalita mluveného projevu souvisí se společenským, pracovním i osobním úspěchem
- hlubší poloha hlasu – uklidňuje
- ječivé tóny - probouzejí nervozitu
- význam má odmlka
- šepot podněcuje pozornost

MLUVENÁ ŘEČ

1. bezprostředná
2. autentická

Poruchy řeči:

- koktavost
- patlavost
- huhňavost
- breptavost

ŘEČ PSANÁ

- vznikla před 40 000 lety
- upamatovací značky mluvené řeči
- mění se v jednoduché archaické piktogramy
- před 20 000 lety vznikly tzv. ideogramy
- přibližně před 5 a 6 tisíci lety se datují první egyptské hieroglyfy, klínové písmo v Mezopotámii a asijská kaligrafie
- dva a půl tisíce let se začínají objevovat psaný záznam slabik a hlásek u Feničanů
- první opustili stávající obrázková záznam řeči a nahradili jej 22 znaky slabičného písma, z něž se odvinuli kolem 80 % všech známých abeced
- následně Řekové tento systém rozvinuly
- nejstarší záznamy v kameni, papyru, kůře a pergamenu

ŘEČ PÍSEMNÁ

1. funkce zaznamenávací
 2. funkce vybavovací
- dříve považovaná za jediného reprezentanta jazyka

ZÁKLADNÍ POJMY

- **artikulace** – vytváření jednotlivých hlásek pohyby artikulačních orgánů
- **asimilace znělosti** – jazykový jev ve slově, kde se vedle sebe potká souhláska znělá s neznělou
- **dikce** – způsob zvládnutí souboru všech výrazových prostředků mluveného řeči
- **fonace** – vznik a tvoření hlasu
- **fonetika** – věda zabývající se kompletní zvukovou stránkou jazyka
- **frázování** – členění textu na logické celky
- **hlasový začátek** – způsob jakým začíná fonace
- **hyperkorektnost** – přehnaná snaha o dokonalou výslovnost bez pohledu na charakter textu
- **intonace** – jde o střídání výšky hlasu v průběhu řeči

ZÁKLADNÍ POJMY

- **konsonanty** – jsou šumy, při jejich výslovnosti vždy výdechovému proudu staví nějaká artikulační překážka v mluvním ústrojí
- **mluvní ústrojí** – jde o nedílnou trojici dechového, hlasového a artikulačního ústrojí
- **modulace** – výška, síla a barva hlasu, ale také tempo a rytmus řeči
- **ortoepie** – soubor obecně platných zásad a pravidel spisovné výslovnosti
- **ortofonie** – soubor pravidel správného tvoření hlášek
- **přízvuk** – zvykově zvýrazněné slabiky v rámci slova, nebo slova v rámci věty
- **ráz** – začátek samohlásky po pauze
- **respirace** – nejen nezbytný předpoklad života, ale bez výdechového proudu nevznikne hlas, který tvoří řeč
- **vokály** – jsou tóny, které vytváříme obměnou nastavení dutiny ústní a hrdelní
- **větný přízvuk** – jinak také přízvuk logicky nebo významový je nezbytný pro srozumitelnosti obsahu sdělení

NÁSTROJE MLUVENÍ - MLUVIDLA

Skupiny

- oblast respirační
- oblast fonační
- oblast artikulační

DÝCHÁNÍ - RESPIRACE

- mluvený projev je souborem motorických zvyklostí našeho těla
- pohyby, které jsou řízeny z nervového ústředí a předávány tělesným orgánům, jimž mluvíme
- motorický slovní obraz, který vzniká při každém popudu v našem mozku
- lidská řeč vznikla z potřeby komunikace
- nutnost přizpůsobit některých orgánů, aby vedla svoje dosavadní funkce a ještě se nové naučila – k řeči
- **základní funkce jsou**
 - archaické = vrozené
 - noetické funkce = učíme se

DECHOVÉ ÚSTROJÍ

- dech – základ mluvy i celého našeho života
- kvalita hlasového projevu závisí na dechové funkci
- **fáze:**
 1. nádech
 2. uklidnění dechu
 3. výdech
- **typy dýchání:**
 - typ hrudní
 - typ brániční
 - typ smíšený

HLAS - FONACE

- hlasové ústrojí navazuje na dechové ústrojí
- hrtan
 - základní složka fonačního (hlasové) ústrojí
 - vzniká zde základní tón hlasu
- hlasivky
 - v polovině hrtanu
 - tvorba hlasu
 - kmitají
 - frekvence kmitu závisí na délce hlasivek a síle svalového napětí – určení tónu hlasu

HLASOVÁ KULTURA

- označení určité kvality hlasového projevu
- zvuková forma
- působení na posluchače
- **hlasový projev**
 - historicky proměnlivá kategorie
 - očekáváme přirozenost, civilnost
 - kultivovanost

POŽADAVKY NA KVALITNÍ HLASOVÝ PROJEV

- zdravý zvuk je nechraptivý, neunavený, nevyvolává nepříjemné pocity posluchačů
- zvuk je tvořen v optimální poloze s využitím rezonance
- hlasový projev by měl být schopen výrazové modulace
- přesně tlumočený obsah projevu zabepečí zřetelná artikulace

ŘEČ - JAZYK - MLUVENÍ

- **řeč**
 - úmyslně vytvořená soustava zvukových značek, jejímž prostřednictvím se lidé dorozumívají
- **jazyk**
 - je soustava těchto značek, organizovaných specifickým způsobem společným pro určité skupiny, národy...
- **mluvení**
 - je fyziologicko-artikulační stránka procesu vyjadřování myšlenek

VLASTNOSTI LIDSKÉHO HLASU

- jsou dány:

- výškou
- silou
- barvou

- proxemika
- kinesika
- posturologie
- gestika
- mimika
- vizika

HLASY

- **mužské hlasy**

- hluboký – bas
- střední – baryton
- vysoký – tenor

- **ženské hlasy**

- hluboký – alt
- střední – mezosoprán
- vysoký – soprán

VÝSLOVNOST ARTIKULACE

- konečná fáze řeči, která se odehrává ve třech dutinách
 - dutina nosní
 - dutina hltanová
 - dutina ústní

HLÁSKY

- jsou nejmenší artikulační a zvukové jednotky na než lze řeč rozložit
- mají se odlišné akustické i artikulační vlastnosti, takže je nemůžeme zaměnit
- hlásku v mluvené řeči nazýváme foném, v řeti psané písmeno nebo litera
- **hlásky**
 - samohlásky (vokály) – a, e, i, o, u
 - souhlásky (konsonanty) –
 - znělé – b, v, d, d', z, ž, g, h
 - neznělé – p, f, t, t', s, š, k, ch

MLUVENÍ NA VEŘEJNOSTI

- vyžaduje neustálé cvičení, čtení a mluvení nahlas
- důležité je spojování slov, skládání dohromady, vhodná vazba
- zaměřujeme se na skutečnost
 - samohlásky **i** a **e** by neměly znít ostře, **a** aby nebylo příliš otevřené, aby **o** a zejména **u** nebylo příliš stažené
 - sykavky – nevysoluje se příliš dlouze
 - souhlásky – nesmíme polykat ani vyrážet, zřejmě ale měkce
 - slova se zdvojeným **nn** vyslovuje jako s jedním **n**
 - souhlásky **n** stojí-li před **k** nebo **g** vyslovujeme více vzadu

MODULACE HLASU

- mluvená řeč má nespočet výrazových prostředků a vyjadřovacích možností
- čím je lépe modulovaná, tím je projev účinnější, přitažlivější a výstižnější
- výraznost = vyjádření emociální vztah k tématu, kterou říká
- **využívá se modulace:**
 - síla hlasu
 - výška hlasu
 - barva hlasu
 - časová proměna

ORTOEPIE - SPISOVNÁ VÝSLOVNOST

- existující zvyklost uživatelů daného jazyka
- český jazyk patří k nejpropracovanějším a nejbohatším jazykům na světě
- příruční slovník jazyka české obsahuje 250 000 slov
 - středoškolák zná zhruba 10 000 slov
 - v běžné mluvě používáme 5 000 slov
- reprezentativní postavení
- celonárodní nástroj veřejného styku

ČESKÝ JAZYK

- existuje v několika formách
 - hovorový spisovný jazyk
 - umělecký spisovný jazyk
 - publicistický jazyk
 - odborný spisovný jazyk

CHYBY PROJEVU

- v běžném projevu si nevšimneme
- př. rozšílená čteme jako *roščilená*
- př. písčitý čteme jako *píščitý*
- př. rozčesat čteme jako *roščetat*
- stejně tak „z evropty“ a „ v okně“ vyslovujeme až trojím způsobem
 - s rázem = s`evropi x f`okně
 - bez rázu se souhláskou neznělou – sevropy, fokně
 - bez rázu se souhláskou znělou – zevropi, vokně

Rozdíl mezi českou a moravskou výslovností je rozdíl souhláskové skupiny SH.

STYLOVÁ ÚROVEŇ SPISOVNÉ VÝSLOVNOSTI

- styl základní – neutrální jako přednáška, rozhlasové hlášení
- styl vyšší – slavnostnější s pomalejší výslovností
- styl nižší – konverzační, tempově rychlejší s menšími nároky na výslovnost

VÝRAZOVÉ SLOČKY HLASOVÉHO PROJEVU

- v mluveném projevu se nevyjadřujeme jen izolovanými slovy
- své zákonitosti
- složky mluveného projevu
 - dynamika
 - melodie
 - temporytmus

MELODIE - MODULACE

- střídání různých výšek hlasu v průběhu mluveného projevu
- modulování hlasové výšky = intonace
- mluvní intonace plní dvě funkce
 - dotváří obsah pronášených vět a činí je srozumitelnějšími
 - slouží k vytváření osobního citového zaujetí mluvčího k obsahu
- základním úkolem intonace je uzavírat věty a větší úseky a ohraničovat je od vět a úseků jiných
 - kadence úseku koncových
 - antikadence
 - polokadence

HLASOVÁ HYGIENA A PORUCHY HLASU

- hlasová prevence
- často chronické a nevyléčitelné
- lidský hlas ohrožován od narození
- příčinou je přepínání hlasu
- pozor v období mutace
- pozor na mluvení v prašném a zakouřeném prostředí, nadměrné používání alkoholu
- tradiční poruchy – záněty sliznice horních cest dýchacích a hrtanu

HLASU PROSPÍVÁ

- dostatek spánku
- správný pracovní režim
- aktivní odpočinek
- správná životospráva

ZÁSADY ZDRAVÉ HYGIENY HLASU

- mluvení ve vyvětrané, nepřetopené a akusticky vyhovující místnosti
- nemluvte proti syrovému vzduchu neb proti větru
- po určitých časových úsecích dělejte drobné přestávky
- nepřepínejte hlasovou sílu a výšku
- vyvarujte se zbytečnému používání tvrdých hlasových začátků
- jste-li velmi unavení, nenuťte se do hlasových výkonů
- po chřipce, angíně je hlasové ústrojí velmi oslabeno
- ve velkých partner pozor na studené nápoje, zmrzlinu...
- nezvykejte si na zbytečné odkašlávání naprázdno

ZDROJ

- Základy techniky mluveného projevu – Informace pro rozvoj demokratické společnosti - PhDr. Ladislav Langr